

svært tilgængelig, heterogen bog, som det desværre er svært at anbefale.

Jens Aagaard-Hansen
Dansk Bilharziose Laboratorium
Charlottenlund

DANIEL MILLER (ed.): *Unwrapping Christmas*. Oxford Studies in Social and Cultural Anthropology. Oxford: Oxford University Press 1993. 239 sider. ISBN 0-19-827903-5 hardback, pris £25.00.

Engang opholdt jeg mig i Australien julen over, og det forekom mig da absurd at se forretningernes udstillingsvinduer pyntet med vinterklædte Santa Claus'er med sne og rensdyr, mens folk udenfor stønnede i 40 graders varme. Dengang tænkte jeg, at det ville være mere passende, om australierne holdt jul i juni, når det var vinter. Eller om de gjorde op med den importerede julestemning fra den nordlige halvkugle og lod en Santa i T-shirt og shorts ledsage af kænguruer. Denne antologi argumenterer godt for, at jeg tog fejl, og at det er et af julens paradokser, at importerede elementer bliver en uomgængelig del af den eneste rigtige måde at fejre en lokal jul.

Bogen er den første komparative behandling af julen. Blandt forfatterne er en forbrugsforsker (Russel Belk), en sociolog (James Carrier), en etnolog (Orvar Löfgren), en kultursociolog fra København (Lise Skov) og seks antropologer, hvoraf de mest kendte er redaktøren Miller, Adam Kuper og selveste Lévi-Strauss, af hvem der optrykkes en artikel fra 1952 med den fængslende titel „Father Christmas executed“. Han argumenterer lidt søgt, synes jeg, for at julen er en dødefest, hvor de døde i dag personificeres af børnene som marginale væsner.

Som Daniel Miller skriver i sin introduktion, udtrykker julen udpræget både det globale og det lokale (s. 22ff). Julefesten er på vej til at blive den første globale folkelige fest, men overalt knyttes den sammen med en mængde lokale skikke. Samtidig med at folk føler et fællesskab med alle de andre familier jorden over, der også holder jul, kan de oprettholde en nostalgisk tro på, at deres måde er den eneste rigtige – som i Millers eget kapitel om Trinidad, hvor „Trini Christmas is the best“ (s. 151).

Miller giver et rids af de gængse fortolk-

ninger af julen. Dels er den en tradition opfundet i midten af forrige århundrede – i engelsktalende lande anses Dickens for hovedophavsmanden (hans *A Christmas Carol* udkom i 1843) – dels er den i stigende grad blevet kommercialiseret, således at den ægte „spirit of Christmas“ er blevet afløst af grov materialisme. Den sidste opfattelse er alment anerkendt og gentages årligt i medierne. Men disse fortolkninger relativiseres i *Unwrapping Christmas*. Miller kommer langt omkring i sin indledning, der nok hedder „A Theory of Christmas“, men spreder sig i adskillige ansatser til fortolkninger. Han sporer bl.a. julen tilbage til den romerske kalenderfest, der også prægedes af gavegivning og ødselt forbrug, og finder noget vidtløftigt årsagen i, at både i det sene romerrige og idag er der en stigende homogenisering samtidig med frygt for modernitet og fragmentering. Mere interessant påviser han julens tendens til at være koblet til en anden fest i en „twin peaked“ struktur (f.eks. med nytår eller karneval).

Bogens hovedpart falder i to dele, hvor julen analyseres i forbindelse med henholdsvis materialisme og familien. Julens grasserende materielle forbrug tages op på amerikansk baggrund af Carrier og Belk. Carrier argumenterer positivt, at netop i julen bliver materielle varer personliggjort og inkorporeret i en moralsk økonomi som gaver, mens Belk mere kritisk fremhæver forbrugere som villige ofre for forbrugerkapitalismens „terminale materialisme“. I et komparativt afsnit nævner han europæiske forløbere for Santa Claus og her kan man som indfødt undre sig over, hvor han har fundet *Jules-Missen* i Danmark! (s. 77). Moeran og Skov viser, at i Japan indeholder julens forbrugstilbud allerede forbrugers nostalgiske trang til autenticitet – som kitsch. Men deres kapitel er også interessant ved at vise, at her er julen ikke knyttet til familien, men til unge pars *dating*. Hos inuiterne i Point Barrow, Alaska, der skildres af Bodenhorn, er det heller ikke familien, men kollektivet, der står i centrum i julegens fester.

Vi er hermed ovre i bogens anden del om familien og julen. Det paradoks, at mens julen stadig mere fremhæver familiens betydning, er familien „i virkeligheden“ i opløsning, behandles i to artikler om England (Kupers og Mary Serle-Chatterjees), der kommer til modsatte konklusioner. For den første repræsenterer julen en alternativ „forestillet verden“ – en antitesis til det virkelige liv. For den anden

er julens gave- og julekortstraditioner (der sendtes i 1992 halvanden milliard julekort i Storbritannien!) netop et materielt udtryk for reelle sociale relationer. Rosinen i pølseenden er Löfgrens perle „The Great Christmas Quarrel and other Swedish Traditions“, hvor han viser, hvordan den anspændte energi, som svenskerne investerer i at konstruere julen som utopi, bryder ud i familiesammenstød. Den perfekte jul lykkes aldrig!

Jeg anmeldte denne bog, mens forårssolen skinne, og det kneb at komme i den rigtige stemning. Men den er et fristende pakketilbud, som jeg kun kan anbefale enhver etnograf at ønske sig til jul. Det ville ikke være i den rigtige ånd at købe den til sig selv.

John Liep
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

BARBARA DIANE MILLER (ed.): *Sex and Gender Hierarchies*. Publications of the Society for Psychological Anthropology 4. Cambridge & New York: Cambridge University Press 1993. 401 sider. ISBN 0-521-41297-8 hardback, pris £40.00. ISBN 0-521-42368-6 paperback, pris £14.95.

Denne bog er et resultat af en conference, hvor repræsentanter fra forskellige af antropologiens subdiscipliner mødtes for at diskutere kønshierarkier. Derfor er der tale om større variation i metode og positioner, end man normalt finder i en antologi over dette emne. Man kan spørge sig, om ikke variationen, i hvert fald for et dansk publikum, er for stor. I det danske antropologiske miljø er der efterhånden nærmest konsensus om, at køn er noget, som bliver socialt og kulturelt konstrueret. På den anden side er antologien også en meget grundig og tilbundsående diskussion af historien om de to køn, idet den her tages helt fra begyndelsen, omend ikke fra Adam og Eva, men ud fra spørgsmålet: Hvordan opstod kønshierarkier? Man kommer heller ikke udenom at denne antologi via sin udvidelse af antropologi til at omfatte områder, vi i Danmark ikke opfatter som antropologi, virker mindre sammenspist og internt orienteret i sin argumentation.

Det erklærede overordnede formål har været at få en dialog i gang mellem fysisk antropologi, lingvistisk antropologi, arkæologi

og social/kulturel antropologi på spørgsmålet om kønshierarkiers evolution og universalisme, bl.a. med henblik på at styrke disciplinen som sådan. Barbara Diane Miller tilhører selv sidstnævnte subdisciplin, hvilket hun i sin introduktion står ved muligvis afspejles i redigeringen af bogen. Ret beset har der måske været tale om, at social- og kulturantropologer har ansporet de andre typer antropologer til dialogen. Bogen giver indtryk af, at såvel fysiske antropologer som arkæologer skulle overbevises om, at de deres metodologi og materiale faktisk ikke er i stand til at komme med afgørende udsagn om kønshierarkier, fordi de ikke kan inddrage det subjektive standpunkt – artikuleringen af kønsrelationen fra informanter – skeletter kan ikke tale. Ikke desto mindre diskuterer Mark Nathan Cohen og Sharon Bennett „Skeletal evidence of sex roles and gender hierarchies in prehistory“. Som det er angivet i bogens introduktion mangler dermed hele den dimension, der handler om forholdet mellem ideologi og strategi. Desuden er der i samlingen bidrag, som rapporterer om observationer af „non-human primates“ (altså det vi også kalder dyr – men det ord undgås behændigt) i komparativ analyse med de primater, der også går under betegnelsen mennesker (ved Patricia Chapple Wright), ligesom der er bidrag, som kommer med bud på evolutionen (og ikke „development“) af menneskets kønshierarkier (ved Marvin Harris). Men jeg synes ikke, at det bliver helt klart, ud over det generelt prisværdige ved tilskyndelser til dialog mellem forskellige antropologiske positioner, hvorfor disse artikler er væsentlige i udlægningen af kønshierarkier. Tilsyneladende har de ikke rokket ved de resultater, som social- og kulturantropologien er nået frem til gennem flere årtiers forskning i emnet, hvilket man her i øvrigt får et udmærket overblik over. Inddragelsen af dyrs adfærd i en diskussion af menneskers måde at forholde sig til hinanden på, sker i øvrigt uden en eksplicit begrundelse for, at de to ting har noget med hinanden at gøre – det antages blot.

Meget af bogen er viet til at moderere eller modsige Rosaldo og Lamphere (1974), der har erklæret, at kønnenes ulige status og mænds dominans er universel i nutidige samfund. Men der er også interessante bud til flere andre af kønsforskningens debatter. Birgitta Hauser-Schäublin's ærinde er at vise, at de forskellige fortolkninger af biologiske konstanter, som karakteriserer de to køn, må for-